

B. 209.

ANNALES EDITORIS VELLI LITTE
LITTE OBSERVATIONVM MAGNE
CARVM AD IVM SPECIMEN

INSTITUTO PERIODICO

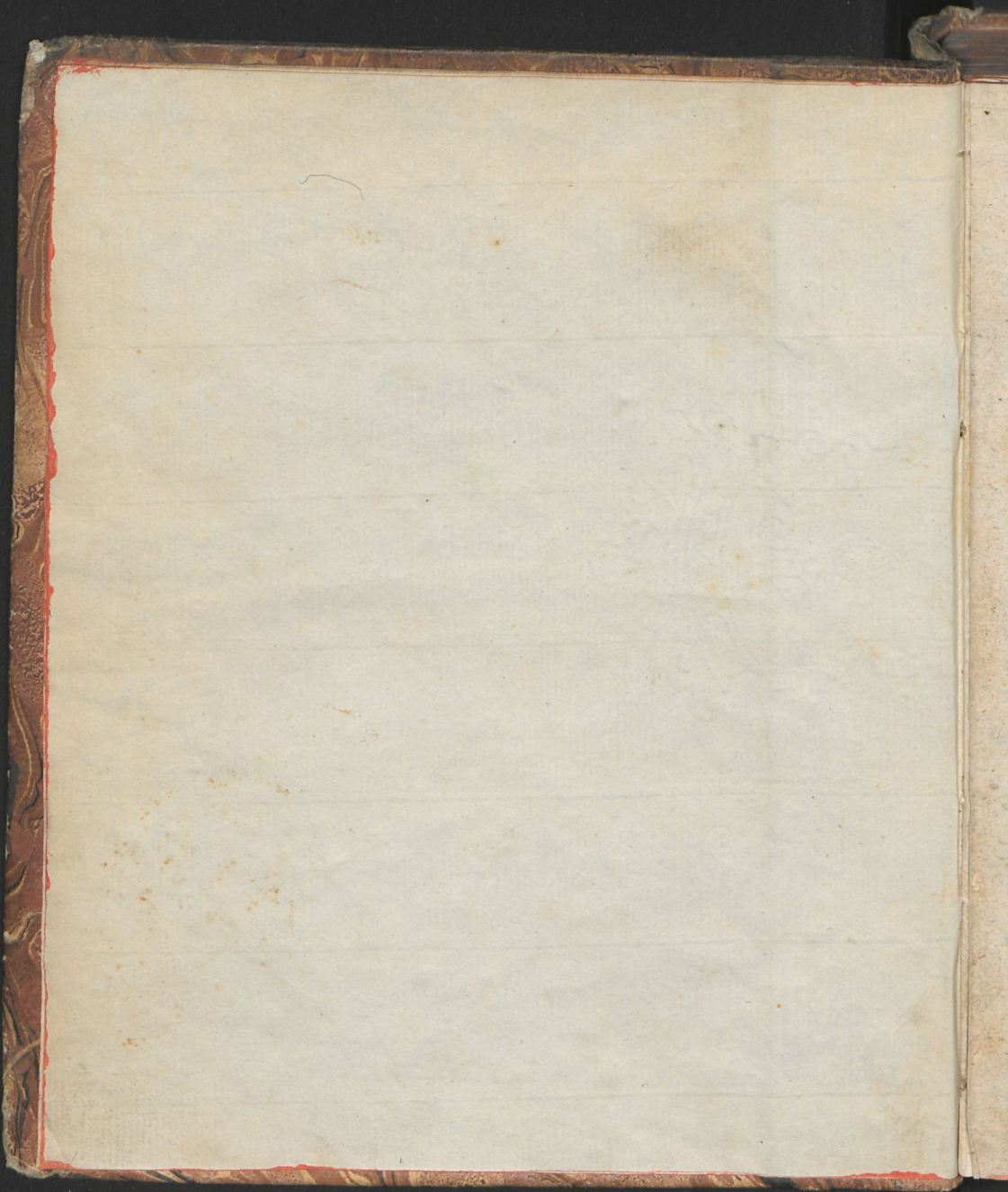
EXCERPTA

CHRISTIANO FRIDERICO
MATTHAEI

DIE 17 MAI 1784 A. P. A. JOHANNESBACH

IN ARVISTIA FRIDERICO MATTHAEI
BYDREITZ

1
NATVRA REPRÆSENTATIONIS IN GENERE,
INTVITIONEM, SENSATIONEM, CONCEPTVM, NO-
TIONEM ET IDEAM COMPREHENDENTIS, NĒ
EXPONI QVIDEM RECTE POTEST.

DISPVTTATIO PHILOSOPHICA

QVAM

AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS

PERMISSV

M. AVGVSTVS FRID. GVILIELMVS
RVDOLPH

DIE XI. IVNII A. R. S. MDCCCXXXIV.

HORIS POMERIDIANIS

DEFENDET

P R A E S E S

ASSVMTO SOCIO AMICISSIMO

CHRISTIANO TRAVGOTT SIMMERS

ANNABVRGO - SAXONE.

VITEBERGAE,
LITERIS TZSCHIEDRICHII.

NATURA REPERIENS ALIQUIS IN GENERE
INTELLECTUM SEU ALIQUIS IN SPECIE
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE

ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE

M. AUGUSTUS THOMAS CYPRIANUS
R. DOLPHINUS
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE

CHRISTIANO BRAYNE
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE

ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE
ALIQUIS IN SPECIE ALIQUIS IN SPECIE

Quamquam variae sunt et grauiſſimae rationes, non in rei ad tractandum propositae natura solum, verum in meo etiam cum ingenio tum statu externo sitae, quae a tractanda quaestione proposita me potuissent quam maxime detertere: tamen easdem ob causas, ex alia parte consideratas, fieri non passus sum, vt a consilio meo reuocarer. Magnum *huius rei natura* obicit impedimentum. Cum enim omnes philosophiae subtilioris quaestiones vel propter subtilitatem haud faciles sunt intellectu, ita vt a SENECA (Ep. 59) verissime dictum sit: *nulla est sine difficultate subtilitas*; tum in exponendam repraesentandi facultatis naturam id cadit quam maxime. Itaque vel propter rei difficultatem verendum mihi est, ne nouam eamque iustam querendi occasionem praebeam. Quoniam autem in magnis etiam conari pulcrum putatur; ego vero satius duco, profiteri quid sentiam et qua ratione intelligam, quid difficultatis remanserit, quidue nesciam, quam imponere aliis iudiciis nondum certis: ad diiudicationem haec viris doctis publice proponere fidens malui, quam intra priuatos parietes, dubius, cum fiduciae simulatione docere. Timidiorem etiam me reddit opinio, quam de viribus meis foueo. Fieri enim non potest, quin diffidam ingenio, cum contra nonnullas res, de quarum veritate mihi quam certissime persuasum esse videbatur, dubia suborta sunt, non facillimo negotio, vt mihi videtur, remouenda; id quod haec ipsa in re, de qua disputauim, mihi accidisse libenter confiteor. At ipsa meae

sententiae expositio hoc certe mihi afferet commodi, ut ad accuratior-
rem mei cognitionem, certiorumque scientiam perueniam. Tertium
restat impedimentum, quod mihi, hanc rem exposito, *pietas* obicere
videbatur. Disputationem nimirum dubitavi proponere, quae a REIN-
HOLDI V. Excell. praeceptoris pie colendi, placitis dissentiat, atque
adeo aliquam refutationis speciem sit habitura. Sed vereor, ut pietas,
quae dubia in rebus philosophicis proponere vetet, et in verba magi-
stri vel maximi iurare iubeat, vlla ratione sit probanda. Nam, ut
alia taceam argumenta, non video, quomodo a dubitationibus, quas
neque ipsi proposuimus, neque alii occupauerunt, possimus liberari.
Rebus ita comparatis, spero fore, ut periculum, in quo demonstrare con-
natus sum: *Naturam repraesentationis in genere, intuitionem, sensationem,
conceptum, notionem, ideam denique complectentis, ne exponi quidem recte
posse, certe aliquid excusationis sit habiturum.* a)

Quamquam autem haec enuntiatio tam videtur perspicua, ut
explicatione non egeat, et tam definita, ut arctioribus limitibus non sit
opus: tamen, ne quid ambiguitatis, ex varia loquendi consuetudine
ortae, remaneat, nonnulla ad mentem meam accuratius aperiendam
afferenda censeo. *Repraesentationis* nomen, ex recentiorum sermonis
vsu, esse vocem generis, satis notum est. Sed anceps vocis *intuitio*
(*Anschauung*) vsus difficultatis in causa est. Sunt enim vel ex recen-
tissimis philosophis, qui id, quod alii *conceptum singularem* seu *indivi-
dui* appellant, b) hac voce indicare non dubitent. In his KIESEWET-
TERVS c) V. Cl. qui propterea etiam *conceptus singulares* plane reiecit
et

a) Confusio intuitionis cum conceptu singulari, harum dubitationum in
causa fuit. Postea in KIESEWETTERI *Logica* p. 245. inueni KANTII
enuntiationem „*Vorstellen (repraesentare) kann nicht weiter erklärt
werden.*“ In eadem sententia fuit etiam b. CRYSIVS, vid. Ej. *Entwurf
der nothw. Vernunftwahrh.* Leipz. 1745. §. 426. pag. 826.

b) vid. BAVMGARTENII *Acroas. log.* c. I. Sect. I. §. 51.

c) cf. Ej. *Grundriss der r. allg. Logik*, §. 10sq. et explicationem p. 23sq.
Alios liceat tacere.

et negat. d) Sed vereor, ut eiusmodi nominum mutationibus quicquam praeter confusionem oriatur. Ego vero hac voce potius eam nominandam cenſeo repraeſentationis ſpeciem, quam KANTIVS intuitionem appellaffe videtur. Quamquam enim in eius ſcriptis non deſunt loca, vbi *intuitionem* pro *conceptu ſingulari* poſitam eſſe facile quis putare poſſit: e) tamen multa inveniuntur etiam, vbi haec ſyſtemati viri minus apta huius vocis ſignificatio, admitti nullo modo poteſt; d) vnde prioris generis loca ex aptioribus ſunt explicanda. KANTIVS autem eam repraeſentationis formam, *intuitionis* nomine vocaſſe videtur, quae materiam conceptibus ſuppeditat; quae menti offert varia, aut extenſa, aut ſucceſſiva, quibuſcum nondum vllus conceptus coniunctus eſt; de quibus, niſi animum aduerterimus, ne loqui quidem recte poſſumus. Exemplum *nudae* et a conceptu ſeparatae intuitionis afferre non poſſum, quia hoc ſine conceptu ne fieri quidem poteſt; mentis vero conditionem in intuitionibus eam eſſe putaverim, vbi, ſalvis ſenſuum inſtrumentis, neque in ſomno remiſſis, aut *nihil cogitamus*, aut, mente ab aliis rebus praefentibus auocata, in vnam rem ſolam attentionem conuertimus. Id enim, quod de his rebus praefentibus et nos afficientibus in mente, ita comparata, latet, *notae* nimirum, quarum aut nulla, aut admodum obſcura adest conſcientia, *intuitionem* appello; g) neque haec a KANTII mente recedere vel propterea putaverim, quoniam ſenſualitati actionem (*functionem*) abiudicat. *Qua igitur in re intuitio diuerſa eſt a conceptu ſingulari?* Ut alia diſcrimina ſilentio praeteream, in eo etiam, niſi fallor, cernitur haud parua diuerſitas, *quod in conceptu*

d) Log. §. 21. et pag. 33.

e) cf. *Kritik der reinen Vernunft*, pag. 376 ſq. et p. 92 ſq. *Es giebt außer der Anſchauung keine Art zu erkennen.*

f) vid. omnia loca, vbi docetur, ad cognitionem (*Erkenntniſs*) requiri: *intuitionem et conceptum*. *Vorrede zur Kritik der r. Vern.* edit. ſec. pag. XVII. *Kritik* pag. 74 ſq. 125. 165 ſq. §. 27. p. 146 ſq. et ea, in quibus ſenſualitati ſola paſſio, non actio, tribuitur, pag. 74 rel.

g) non reiicio intuitiones internas, et intuitiones a priori, ſed intuitiones externas empiricas elegi, ut mentem facilius et breuius explicare poſſem.

singulari, praeter intuitionem, varii etiam sunt conceptus communes, undecumque orti. Si hunc Caium, quem aut praesentem video, aut olim vidi, aut cuius notas qualescunque ex descriptione aut imagine collegi, mihi repraesento: *conceptus mihi est singularis*; quam vero huius Caii repraesentationem (cuius obiectum Caius est), *intuitionem nudam nominare non possum*, reperiuntur enim in ea, praeter vultum et omnem hominis speciem, etiam *categoriae*, unum, reale, substantia, existentia (7° esse). Immo vero *intuitio potest a conceptu singulari abesse*; ita Sylofontis, Praexaspis ceterorumque hominum veterum, quorum non vidimus imagines, conceptum singularem, sed *intuitione carentem* habemus. Sed ne quis in *nominibus propriis* haereat, afferam ipsum odeum Berolinense, quod KIESEWETTERVS in medium protulit. Repraesentatio autem odei Berolinensis, cuius KIESEWETTERVS meminit, pag. 24. ad §. 10 et 11. Logices, haud dubie est *conceptus singularis*, quem omnes lectores ibi inuenient indicatum, cuiusque fient participes. Intuitione praesens viderit, aut ex imagine, aut alia ratione cognouerit. Ex his satis apparet, conceptus singulares cum intuitionibus non esse confundendos. Si igitur intuitionem eam dicunt esse repraesentationem, quae *obiectum immediate* repraesentet; per quam *obiectum* menti detur; id non reduplicatiue sumendum est: *quae obiectum et obiectum repraesentet; per quam rem aliquam obiectum esse sciamus*; sed potius ita debet intelligi: *repraesentatio, quae id exhibet, quod, si cogitauerimus, et aliquid, et obiectum nominare solemus.* Sed de his haecenus.^{h)} Iam vero ita constituto intuitionis conceptu, summam probationis dogmatis propositi, quo tota disputatio facilius posset intelligi, praemittendam putavi.

Redit vero ad haec: *Si veram volumus exhibere generis cuiusdam aut definitionem, aut expositionem, necesse est, ut notae generis inuentae in omnes formas (quas species vocare solemus) cadant.* Iam vero, si casum

h) non est cur dicam quid sit exponere vid. KANT. *Kritik der r. Vern.* pag. 755 sqq. REINHOLD. *Theorie des menschl. V. Vern.* p. 227 sq.

casum et fortunam excludamus, quibus hac in re, propter temeritatem, plane nihil potest effici, non nisi duplici ratione efficere possumus, vt generis notae etiam in formis inueniantur; *aut enim generis conceptum e formis, aut formas e genere definire et determinare debemus*; ita vt aut in generis conceptum nullas recipiamus notas, quae non omnibus formis sunt communes, aut nulla obiecta, in quibus generis notae desiderantur, formas alicuius generis puteinus. *Quod quidem utrumque, cum in repraesentatione in genere, eo, quo supra feci, modo definita, fieri non possit*: sequitur, vt, si vel forte fortuna coniectura nostra in conuenientiam inter genus et species inciderit, a nobis certe non possit demonstrari, hanc conuenientiam vere adesse, notasque generis, qualicunque ratione inuentas, in formis etiam reperiri. Ad hanc rem igitur regula: *quicquid de genere valet, valet etiam de specie*, recte, et *sine petitione principii* accommodari non potest. Quia autem nemo notarum fortuito inuentarum, et nullis argumentis probandarum, enarrationem, *iustam* expositionem vocabit: satis id, quod proposui, demonstratum esse videtur.

Omnis huius argumentationis probatio redit ad demonstrationem affirmationis: *utramque supra propositam, generis et formarum conuenientiae inueniendae rationem, in repraesentatione in genere, eiusque formis supra enarratis, fieri non posse*. Deinceps de utrisque videbimus. *Primo* igitur in eruendis notis, repraesentationis in genere naturam constituentibus, non ita possumus versari, vt singularum formarum consideratione, id, quod harum inter se est commune, in generis conceptum colligamus. *Omnium* enim formarum contemplatione esset opus; *omnes* vero considerari non possunt. Nam intuitionem, quam antea dixi, quacum nondum coniunctus est conceptus, nemo potest considerare, eiusque notas, sine conceptuum ope, inuestigare et inuenire; nisi quis forte etiam *non cogitando* possit *cogitare*.

Neque *altero modo* conuenientiam inter genus et formas repraesentationis efficere possumus. Hic enim modus est contra hypothesein. Posui enim: naturam repraesentationis in genere, *omnes supra enumeratas*

meratas formas complectentis, recte exponi non posse; unde formae non *constituendae*, sed iam *constitutae* sunt. Quo minus vero intuitionem subsumere, et repraesentationum formis annumerare possumus, idem, quod antea, nos impedit argumentum. Consideratione enim *omnium* formarum ne hac quidem in re superfedere possumus. Considerari autem sine conceptu non possunt, unde de huius natura iam aliquid intuitionibus admiscetur.

„At vero, quamquam neque singularum formarum consideratione notas omnibus communes ex iis colligere, et ita generis conceptum hac in re formare, neque vero etiam, (ex hypothese) formas e genere constituere possumus: tamen argumentationibus et rationationibus facile compensatur id, quod nobis contemplatio non praestat.“ Vereor equidem, si tam expedite argumentemur, et tamen concedamus, quod de rationis humanae usu *regulatio*, non *constitutio* dicitur, id ut nobismetipsis satis consentiamus. Sed hoc argumentum iam quidem vrgere nolui; alia potius ratione quaerere placuit:

Vtrum in explicanda repraesentationis omnino spectatae natura, constitutis iam per usum loquendi eius formis supra propositis, ita possimus versari, ut, quicquid argumentando et concludendo inuenerimus, id formis etiam, ante diligentem inquisitionem factis, sine adhibita cautione adiudicemus. Omnino autem usus regulae: *quicquid de genere valet, valet etiam de specie*, praeter alias cautiones, habet etiam hanc: Videndum est, ne usus loquendi, vagis saepe et obscuris superstructus cogitationibus, nos fallat. Ante REINHOLDVM V. Exc. non tanto acumine naturam repraesentationis in genere viri docti inuestigare studuerunt. Nominarunt igitur intuitus, notiones, ideas etc. vna voce, fortasse non satis apta, repraesentationes. Philosophus vero, iam quidem Kiloniensis, mira subtilitate conceptum huncce accuratius exposuit, et quomodo mentis mutatio, *repraesentationis nomine digna*, comparata

i) vid. REINH. *Theorie d. m. V. V.* p. 515 sq. KANT: *Krit. d. r. V.* p. 536 sqq.

ta esse debeat, ostendit. Rebus vero ita comparatis, ex mea quacunque sententia ^{k)} non statim adhibenda erat regula iam laudata, neque eae notae, quas generi *tribuendas* esse demonstratum erat, de singulis repraesentationis formis, ab usu loquendi, ante diligentem investigationem, confectis, erant praedicandae. In argumentationibus enim ad hoc ipsum necessariis, ut: *In omni repraesentatione debet adesse obiectum, ab eoque data materia etc.* iam vero *conceptus, idea, intuitio est repraesentatio, ideoque etiam in his haec adesse debent*, minor propositio semper probanda est; sed vereor quam maxime, ut *intuitionis* subsumtionem vlla ratione defendere possimus. Saepius usus loquendi satis ambiguus est; ita pictum hominem, quamquam ratione non est praeditus, tamen hominem simpliciter vocant. Ex his quidem nihil sequitur, quam in Reinholdiana expositione vnam fortasse desiderari probationem; sed in themate plura promissi, proptereaue rem altius repetere coactus sum; cuius rei veniam a lectoribus me facile impetratum esse confido.

Primo igitur praemonere liceat: *Conscientiam repraesentationis diuersam esse a conscientia notarum, in quibus materia repraesentationis cernitur*; Hoc discrimen nondum satis observatum putauerim, id negligi certo scio; KIESEWETTERVS V. Cl. in Logica §. 31. scribit: *Die Qualität der Begriffe besteht in dem Grade des Bewusstseyns, das mit ihnen, oder den Merkmalen derselben verknüpft ist.* Distinguit quidem inter conscientiam *mediatam* atque *immediatam*, ^{l)} sed hoc discrimen solummodo in varium conscientiae gradum ponit, cum tamen in *vario* cernatur *obiecto*, Conscientiae enim repraesentationis obiectum est tota repraesentatio, conscientiae vero notarum obiecta sunt repraesentata

k) Seruandum hic censui quod QVINCTIL. dixit: *Modeste tamen et circumspecto iudicio de tantis viris pronuntiandum est, ne, quod plerisque accidit, damnent, quae non intelligunt.* Inst. Orat. I, 1. 2. Equidem dico: *de tanto viro.*

l) vid. Eum. ad §. 32-34. Log. pag. 41 sq. Haud equidem scio, an non satis possit intelligi, quid sibi velit *immediata* et *mediata* conscientia.

tationis notae. Haud scio, an non reperiatur, qui obiciat, hoc discrimen propterea esse vanum, quod conceptus ex istis notis sit compositus, ita ut is, qui *totius* conscientia gaudeat, simul notarum sibi conscius esse debeat. Etiam si enim totum (conceptus) ex partibus (notis) sit compositum: in ipso tamen toto, praeter singulas partes, etiam earum est *coniunctio* et *compositio*; quam, qui *singulas* partes sibi repraesentavit, non simul etiam mente comprehendit. Totius statuæ formam videns et percipiens, non statim in eo est, ut singulas partes, earumque virtutes et vitia aut enumeret, aut enumerare possit; et e contrario, qui in artificis officina membra statuæ nondum composita deprehenderit, istorumque sibi quam diligentissimam comparaverit cognitionem, nondum totam et compositam sibi repraesentavit statuam, quod aut ope phantasiae, singula membra componentis, fieri debet, aut statuæ vere compositae intuitionem. Quin autem id, quod in simili verum esse vidimus, ad repraesentationem, eiusque notas recte possit transferri, nemo dubitabit, qui homines, maxime incultiores, est contemplatus. Hi enim conceptibus variis, et saepius occurrentibus, utuntur quidem, quoniam eorum ipsi est conscientia, notas vero eorum aut plane non, aut non satis accurate afferre possunt, quoniam notarum conscientia sunt destituti. Obscurus igitur conceptus non is est, cuius obscura nobis est conscientia, sed cuius notas ignoramus, in quo notarum non adest sufficiens conscientia. Sed huius discriminis demonstratione, quamquam nonnulla potuissent addere, moram longiorem lectoribus aestumatisissimis imponere nolui.

Alterum autem, quod praemonendum est, posui. *Conscii nobis sumus non patiendo, sed agendo.* Conscientiam logicam (quam in hac dissertatione semper intelligi velim) extra mentem quasi vagantem, et sine mente existentem, cogitari non posse, facile omnes dabunt. Si enim conscientia status est mentis, status vero semper referendus est ad aliquid, cuius est status: necessario etiam mentem ponere debemus, si mentis statum ponamus, et mente omni sublata, omnis tollenda est conscientia; nam accidens esse sine re, cuius sit accidens, nullo

nullo modo rationi est consentaneum.^{m)} Sed alia oritur quaestio: vtrum conscientii nobis simus *agendo* an *patiendo*; vtrum conscientia sit status mentis agentis an mentis affectae et solummodo patientis. Defunctorie hanc rem adspicienti vtrumque verum esse videtur; accuratius autem considerantibus apparet, id solummodo *agendo* fieri. Quanquam enim non nego, omnibus affectionibus sublatis, simul etiam tolli conscientiam, ideoque affectionem et passionem necessario requiri ad conscientiam: n) tamen, si quid vnquam aliud, hoc constanter defendendum esse mihi videtur: *passionem et affectionem non sufficere ad conscientiam efficiendam, solum vero mentis actionem sufficere*; o) id quod ex datis (vt dicunt) experientiae haud ambiguis colligitur. Mentem componere, cogitationes in vnā rem quasi cogere, et attentionem a rebus aliis auocare possumus. Strepitus quidem continui, aliorum sermones, clamores, eiusdemque generis alia, mentem turbant, nosque cogunt attentionem in ea conuertere, exercitatione tamen eo possumus peruenire, vt in mediis clamoribus aliisque turbis *vnā* rem consideremus, quid? quod inueniamus. Quid inde? Si affectio et passio esset conscientiae causa efficiens, nulla exercitatione, nulloque studio efficere possemus, vt mentem ab his rebus auocandi, et in vnā dirigendi artem consequamur. Nulla enim vi atque contentione fieri potest, vt causa efficiens, non corrupta, effectum non producat. Cum vero satis in promptu sit, harum rerum praesentium, et nos afficientium conscientiam posse quasi amoueri; concedendum est: affectionem non esse *causam efficientem*, sed solummodo *causam occasionalem*.

m) de rebus repraesentatis loquor, non de rebus *per se*. Rationi non est consentaneum; non vero, esse, existere non potest; sed esse in hominum cognitione non potest.

n) propterea nimirum, quoniam, sublata omni affectione, non adest, quod mentis actionem exsuscitet. Cf. REINHOLD. *Theorie des menschl. Vorstellungsverm.* §. XXVIII. p. 297. et KANT. *Kr. d. r. V.* §. I. p. I.

o) hoc eodem modo intelligendum est, quo accipienda REINHOLDI assertio: ad vnāquamque repraesentationem materia obiectiua opus esse. Sola nimirum mentis actio sufficit, si aliquando est affectionibus excitata.

nalem conscientiae. Multarum vero affectionum, maxime continuarum nos nobis saepissime non esse conscios, negari non potest. Horologii enim, molarum, aliarumque rerum continuos strepitus a nobis non amplius audiri dicimus. Quid hoc sibi vult? Absentia affectio? minime; obstrepunt enim istae res semper auribus nostris, semperque earum, si modo animum aduerterimus, conscii fieri possumus. Eodem sensu etiam nos rem non amplius videre, sentire etc. profiteamur. Solam vero mentis actionem et voluntatem sufficere ad producendam conscientiam, ex eo colligi posse videtur, quod de multis rebus absentibus, et aut temporis aut loci spatio interiecto a nobis separatis, sine impulsu externo, cogitare possumus. A me autem affectiones non plane inutiles, immo necessarias haberi ad conscientiam, non magis est repetendum, quam id, quatenus ad eam affectio sit necessaria. Ex his quae haecenus sunt disputata, satis manifestum esse mihi videtur, *solam* mentis actionem ^{p)} conscientiae esse effectricem, ita ut, ubi conscientia est, etiam mentis actio adesse, et conscientia sequi debeat, ubi mentis actio adsit. Consentit cum hac affirmatione REINHOLDVS V. Exc. qui conscientiam ponit: *in das Bezogenwerden der blossen Vorstellung aufs Object und Subject*, quod quidem sine mentis actione, non video, quomodo possit cogitari.

Qui autem rei alicuius naturam vult inuestigare, eius rei sibi debet esse quam maxime conscius. Ideoque etiam ei, qui repraesentationis naturam vult considerare et explicare, magna eius conscientia est opus. Etiam si enim necesse non est, ut notarum repraesentationis, separatim spectatarum, et inuestigatione atque analysi demum inueniendarum, adsit conscientia: *repraesentationis* tamen conscientia abesse non potest. Quod, quamquam ita est in promptu, ut res probatione non egeat, tamen facillima ratione potest ex antecedentibus demonstrari. Si enim conscientia semper cum mentis actione coniuncta est, inuestigatio vero in mentis actione cernitur: sequitur, ut inquisitio sine conscientia

p) cf. etiam SCHMID. V. Exc. *Empir. Psychol.* pag. 202. *Theil II.* §. XXXIII.

tia esse non possit. Sed in his rebus, quas nemo negabit, non est haerendum.

Pluribus vero argumentis demonstrari posse videtur, *mentis actionem*, conscientiae effectricem, *cerni in coniungendo et componendo*. REINHOLDI ^{q)} atque SCHMIDII ^{r)} VIRT. EXC. probationes, cum ingeniosissime excogitatas, tum etiam satis notas, iam praetermittendas duxi, periculum vero feci, vtrum hoc mea ratione possim probare. Nulla igitur est cogitatio sine nota ea, quam voce *aliquid* indicamus; ne *Nihil* quidem exceptum est. Nam qui hunc conceptum accuratius cognoscere cupit, quaeret: *quid est nihil?* eique vix aliter respondere possumus, quam: est negatio *τὸν aliquid*. Praeterea si quaerimus, qualis conceptus sit is, quem voce *nihil* significamus, illud *nihil* profecto est *aliquid*, nempe est conceptus. Sin vero, istam quaestionem influentes, non conceptum, sed rem isto conceptu repraesentatam, intelligimus, profecto *nihil* cogitare est *non* cogitare; vnde facile potest intelligi, sine conceptu *τὸν aliquid* ne cogitari quidem posse, eumque omnium reliquorum conceptuum notis interesse. Unde vero huius conceptus facti sumus participes? Aut *a priori* ortus est, aut *a posteriori*, per experientiam, id est affectionem. Experientiae vero non debemus, nullo enim potest percipi sensu, neque externo neque interno

B 3

q) cf. *Theorie des menschl. Vorstellungsverm.* §. XXIV–XXVI. et alibi.

r) vid. *Ej. empir. Psychol.* Vol. I. P. I. §. XXIV et XXV. p. 191 sqq. Liceat quaestionem addere: vtrum argumento ibi proposito, quod ab enuntiatione procedit: *Omnis repraesentatio est una*, possit probari, *mentis actionem cerni in coniunctione, in genere sumta*, cum in proposita enuntiatione *sola* videatur intelligi, *vnitas quantitativa?*

terno, quorum vterque multas nobis suppeditat rerum notas, hanc tamen, quae solummodo potest *cogitari*, non offert; vnde etiam in rebus sensibus subiectis ista nota ostendi non potest. *At abstractione orta est!* Quid hoc sibi vult? Si abstractio nihil est aliud, nisi vnus absque altero consideratio, melioris cognitionis causa: s) abstrahendo non possunt noua oriri rerum praedicata, quae iam adesse debent, vt abstrahere, id est separatim ea possimus considerare. Si vero quis flatuat, abstractionis ope huius conceptus facti sumus *conscii*, non habeo cur repugnem. Sed si vel abstractione ortus sit, tamen menti debet originem. Probat hoc etiam *necessitas* eius, cum sine eo ne cogitare quidem possumus; et inde orta *absoluta vniuersalitas*, in quibus, quoniam a KANTIO, eiusque interpretibus, satis mihi videntur exposita, diutius non haerendum censui. c) *Hic conceptus autem non amplius potest resolui, eiusque notae, si quae adsint, non separatim proponi.* In resolutione enim conceptuum videndum est, ne *totus conceptus resolutus* inueniatur in suis notis, *separatim* spectatis, nisi pro partibus conceptuum, eorum formas seu species velimus proferre. Cum vero sine conceptu voci *aliquid* iuncto cogitare non possimus: hic quidem
in

s) vid. RÜDIGER. *Sens. ver. et fals. L. I. c. 5. §. 14. not. 1. p. m. 95. WOLFFII vernünft. Gedanken von den Kräften des menschl. Verstandes, §. 26 sqq. p. m. 35 sqq. LAYRITZ. Erste Anfangsgr. der Vernunftl. §. 107. p. 70.*

c) liceat addere rationem, qua ad *Aenesidemii* obiectiones p. 140 sqq. expositas equidem responderim: 1) de humana veritate sermo est; 2) non loquuntur de necessitate in analyticis, sed in syntheticis iudiciis (ad not. a.); 3) non affirmatur: res per se vniuersalitatem et necessitatem non posse efficere, sed ab affectione, et mutatione a rebus in mente facta, ab experientia, eam deriuari non posse (ad litt. b et c).

in omnibus cogitatis occurrit; occurreret igitur etiam in qualibet notarum suarum separatim spectatarum; quod cum ex resolutionis lege fieri non possit, sequitur, vt, nisi forte etiam conceptus resolvere *non cogitando* possumus, hic conceptus resolveri non possit. In eo igitur *summa unitas*, varietati opposita, reperitur. Si vero a mente est profectus, et quasi procreatus, menti necessario tribuenda est facultas unitatem efficiendi. Neque potest obiici, inde nondum apparere, hanc mentis agendi rationem esse vniuersalem et in omnibus eius actionibus conspicuam, nam vniuersalitas huius conceptus, per omnia diffusi, etiam hoc refutat. Nam mens ibi coniunxit, vbi hic conceptus inuenitur, inuenitur vero in omnibus cogitationibus, ideoque in omnibus mens coniunxit.

Pro varia igitur conscientia etiam mutatur repraesentatio. Si enim actio mentis repraesentationes mutat; ista vero actio simul conscientiam efficit, pro vario conscientiae gradu, actionis vis atque intensio debet esse diuersa, ideoque modificatio (sit venia voci) repraesentationis ab ista actione prognatae. Sed concludamus iam omne hoc argumentum.

Is, qui repraesentationis in genere naturam, ex ipso repraesentationis conceptu, vult exponere, necessario in hanc repraesentationem magnam conuertere attentionem, eiusque sibi valde conscius esse debet; is, qui consideratione repraesentationis, cuius sibi valde est conscius, eius notas recte inuenit: inuenit notas repraesentationis, cuius sibi valde conscius est; is, qui repraesentationis sibi valde est conscius: ipsa mentis actione, ad conscientiam logicam necessaria, repraesentationem mutauit, et id, quod a maiore conscientiae gradu pendet, unitatem nimirum *obiectiuam*, admiscuit. Nisi igitur errare velit, notas inuen-

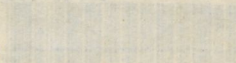
inuentas, in repraesentationes, quarum sibi aut minus, aut, quod libentius dixerim, plane non est conscius, transferre, iisque obtrudere non debet. Atque ita satis demonstrationis allatum esse equidem putauerim, vnde appareat, expositionem naturae repraesentationis in genere, nisi a recepto vsu loquendi recedere satius ducamus, non ita posse institui, vt ex conceptu repraesentationis, velut ex principio, ratiocinemur, et quod hac ratione extorserimus, etiam de formis seu (veniam det Cicero!) speciebus, ab vsu loquendi factis, praedicemus. Fieri igitur vix potest, vt assensum philosophorum mereamur, si istam conuenientiam, seu identitatem, inter genus repraesentationis, eiusque formas, non probamus et eam adesse ostendimus, id quod fieri a nobis non potest, sed, quasi res esset notissima, istius conuenientiae veritatem sumimus, omnemque huius rei probationem nobis non donatam, sed a nobis non postulandam arbitramur.

Sed iam ab hac contentione disputationis animos nostros curamque laxemus.

Quamquam autem huius dissertationis finis supra iam a me sit expositus: tamen hoc loco liceat repetere, nihil aliud ad proponenda haec dubia me adduxisse, quam spes, fore, vt meliora edocear; quod si consecutus fuero, satis amplum operae pretium me accepisse censebo, si vel omnis dissertatio, et omnia in ea proposita, ex argumentis idoneis reiciantur. Qui igitur dubitationes et emendationes, suas mecum velint beneuole communicare, vel propterea mihi facient gratissimum, quoniam defendent dogmata dilectissimi praeceptoris. Ceterum etiam hac de re commode dici posse videtur, quod ARISTOTELES habet: *Categ.* pag. 40. SYLB. Ἰσως δὲ χαλεπὸν καὶ περὶ τῶν τοιούτων σφοδρῶς ἀποφαινεῖσθαι, μὴ πολλάκις ἐπισκεμμένον τὸ μέντοι διητορηκέναι περὶ ἑκάστου αὐτῶν οὐκ ἀχρηστὸν ἐστὶ.

ULB Halle

002 160 943

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

cf 4264.8^r

ULB Halle

3

002 160 943

sb

m. C.

1
NATVRA REPRÆSENTATIONIS IN GENERE,
INTVITIONEM, SENSATIONEM, CONCEPTVM, NO-
TIONEM ET IDEAM COMPREHENDENTIS, NE
EXPONI QUIDEM RECTE POTEST.

DISPVTTATIO PHILOSOPHICA

QVAM

AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS

PERMISSV

M. AVGVSTVS FRID. GVILIELMVS
RVDOLPH

DIE XI. IVNII A. R. S. CLOIÖCCLXXXIV.

HORIS POMERIDIANIS

DEFENDET

P R A E S E S

ASSVMTO SOCIO AMICISSIMO

CHRISTIANO TRAVGOTT SIMMERS

ANNABVRO - SAXONE.

VITEBERGAE,
LITERIS TZSCHIEDRICHII.

